

Uçsuz Bucaksız Azınlık 2-Geçici Toplu Yerleşimler Atölyesi Katılımcı Yazıları

Tayfun Parlak: “Uçsuz Bucaksız Azınlık 2” atölyesindeki hikayemin başlangıcını Mekanda Adalet Derneği’nde yaptığım araştırma stajı sonucu Düzceye giderek şantiye sahasını deneyimlediğim zamanlarım oluşturdu. Yaptığım staj sonucu ziyaret etme imkanı bulduğum 17 Ağustos 1999 Marmara depreminden sonra depremzedeler için yapılmış kalıcı sosyal konut projesi olan Düzce Umut Evleri geçicilikten kalıcığa uzanan bir süreçte insanların mekan ve aidiyet ortamı içerisinde çok önemli bir rol üstlendiğini düşünüyorum. Buradaki gözlemlerimden yola çıkarak kalıcılık, geçicilik, mekan ve kullanıcı arasındaki ilişki, aidiyet duygusu gibi birçok kavramın üzerine araştırmalar yaptım. Mekanı kullanan insanların hak mücadelelerinde Kadıköy -Fikirtepe kentsel dönüşümlerini, Karadeniz HES projelerinin gibi farklı farklı örneklerden yola çıkarak konuyu geniş bir perspektifte anlamaya ve kavramaya çalıştım.

Geçici Toplu Yerleşimler Atölyesinde deneyimlediğim tecrübelerden ve yaptığım araştırmalardan yola çıkarak mevsimlik ürünleri ve yetiştirildiği zaman dilimlerini merkeze koyarak, bu mevsimlik ürünlerin ve mevsim aylarının mevsimlik işçilerini nasıl etkilediğini, farklı bölgelerdeki mevsimlik işçilerin barınma ve çalışma koşullarının ilişkisini, ulaşım koşulların bu işçiler için etkilerini de kapsayıcı şekilde incelemeye çalıştım. Yaptığım araştırmalar sonucu mevsimlik işçilerin aynı zaman dilimlerinde birçok bölgede çalıştığını ve bu çalıştığı süreç boyunca yaşam alanı olarak kullandıkları çadırların; yüzde 95,8’i plastik brandadan, yüzde 1,7’si bezden imal edilmiş olduğunu yüzde 0,4’ü konteyner, yüzde 2,1’i ise baraka tipi barınma yerlerinde kaldığını saptadım.

Ayrıca olumsuz hava koşullarından dolayı kötü şartlara maruz kalan mevsimlik işçilerin elçi-çavuşdayı aracılığı ile tarla sahipleriyle iletişime geçtiğini ve kazandıkları paradan belli bir kısmını komisyon ödemek zorunda kaldıklarını gözlemledim. İlgimi en çok çeken noktalardan bir tanesi %35 i sosyal güvenlik sigortası olmadan çalışan mevsimlik işçilerin barınma yeri olarak demiryol, deniz, anayol, tali yol, sulama kanalı kenarı gibi yerleri tercih etmesiydi. Bu gözlemden mekan ve kullanıcı ilişkisinin ortadan kalkmasının nasıl sonuçlara yol açtığını görmek açısından çok faydalı olduğunu düşünüyorum.

Bu atölye sürecinde konuyu ele alırken önerdiğimiz yerleşim yerinin sadece bir gruba değil, kullanacak/dahil olan her grubun tasarımı dahil edilmesi gerektiğinin fakat zamansal kullanım gibi farkların olabileceğinin daha önemli olduğunu düşündüm. Pandemi gibi bir dönemde hızlı

ve yerine özgün çözümler ile sürdürülebilir çözümlerin ve doğal ve yerel malzemelerin de bu süreçte birlikte düşünülmesinin çok faydalı olduğunu gözlemledim.

Mekanı tasarlarken çocukları ile gelen annelerin çocuklarını bırakabileceği ,insanların çalıştıkların sonra dinlenip rahatlayabileceği mekanı sahiplenebilecekleri bir yerin olması gerektiğini düşündüm.Mekanın farklı yaş gruplarından kullanıcılara cevap verebilecek esnekliğe ve kullanım pratiğine sahip olmasının büyük ölçüde yararlı olacağını, bu mekanın hareketli bir sistem üzerinden üretilip , duvarların mekanı sınırlamadığı micro loft benzeri dairelerin olabilmesi gibi fikirler ortaya attık. Bu hareketli sistemlerin açık ve yarı açık sistemler ile entegreli bir şekilde olması gibi fikirlerin daha faydalı olacağını kavradım. Sonuç olarak katılmış olduğum geçici yerleşimler atölyesinde mevsimlik işçilerin çalışma koşullarını, sosyal demografik yapılarını içine alan kentin kimliğine ve karakterine özgü doğal ve yerel malzemeleri de düşünerek oluşabilecek yerleşim şekillerinin üzerine farklı alternatif fikirler ortaya koyarak bir altlık çalışmasının oluşumunda destekleyici bir rol aldım.

Rahime Göktürk: (Evin Halleri atölyeleri bünyesinde, Herkes için Mimarlık Derneği ve Kerem Erginoğlu'nun birlikte yürüttüğü Uçsuz Bucaksız Azınlık 2 Atölyesi, Geçici Toplu Yerleşimler grubuna ait bu çalışma Manisa Alaşehir'deki Yeşilyurt Mahallesi'ne yaz aylarında gelen mevsimlik tarım işçileri ve onların geçici olarak kurdukları yaşamları kapsamaktadır. Her yıl ağustos başı gelip eylül sonu giden orada yaşayan halka üzüm kesme ve kurutma işlemlerinde yardım eden mevsimlik işçiler genellikle romanlardan oluşmakla birlikte bazı grupları da yörüklerin oluşturduğunu söyleyebiliriz. Bu sene Aydın'dan gelen romanlar mahalede bulunan İbrahim Süzer Parkı'na çadırlarını kurdular. Marangozdan aldıklarını söyledikleri çıtalarla çadırın iskeletini oluşturup iskeleti bezlerle ve çarşaflarla sardılar. Tuvalet ve banyo olarak kullanacakları alanı da mavi plastik brandayla çevrelediler. Kamp kurmak için hiçbir alt yapıya sahip olmayan parkta yağmur, şiddetli rüzgar vb çevresel faktörlere hazırlıksız olan atıl yerleşimde, toprağın üzerine karton ve battaniye sererek zemini örgütlemeğe çalışan mevsimlik tarım işçilerinin bu hamleleri maalesef yetersiz kalmaktadır.)

Berra Nur Bay: Evin Halleri atölyeleri bünyesinde, Herkes için Mimarlık Derneği ve Kerem Erginoğlu'nun birlikte yürüttüğü Uçsuz Bucaksız Azınlık 2 Atölyesi, Geçici Toplu Yerleşimler grubuna ait bu çalışma; Bandırma'nın Misakça köyünde yaşayan 'kalıcı' Roman ailelerini ele almaktadır. Misakça Köyü, Bandırma'nın denize kıyısı bulunan sayılı köylerinden biridir. Burada yaşayan halk; geçimini balıkçılık, hayvancılık ve tarım ile sağlamaktadır. Misakça birçok açıdan kendine yeten ve belli noktalarda dışarıya kapalı bir köydür. Hasat ve balık mevsimleri dışında, yabancı insanları pek kalıcı olarak dahil etmemektedir. Burada yaşayan Roman aileler ise; mevsimlik işçi olarak geçici geldikleri köye, seneler içinde kalıcı olmaya ve yerleşik bir hayat sürmeye başlamışlar. Bunun sebebi ise, her mevsim burada hayatlarını devam ettirecek geçim kaynağı bulmuş olmalarıyla birlikte, buradaki insanlarla kurdukları güçlü arkadaşlık bağları ve karşılıklı güven ilişkisi olmuştur... Fakat, 2020 yılının başlarında dünyayı etkisine alan pandemi süreciyle birlikte, köydeki geçim kaynaklarının sıkıntıya girmesi ve yetersizliği Romanların tekrardan bir arayış halinde olmalarına sebep olmuştur. Yaz aylarında çalışacak başka civar köyler bulmuş ve ailenin erkekleri geçici olarak civar köylere yerleşmiştir. 'Yer değiştirmek' konusunda cesaretli olan Romanlar üzerinden araştırmalarımı devam etsem de bu süreçte sonuca yaklaştığımda çıkan ürün; daha çok 'göçebe' olmak zorunda kalan veya bu hayatı tercih eden insanlara yönelik olmuştur.

Nerede yaşıyorsun? /Ivan Illich 'Konut/1984'/ Bu soruyla birlikte 3 haftalık bir serüvene dahil oldum. Konuttan konuşarak başladığımız atölyede dahil olduğum ekibin ana odağı 'geçici toplu yerleşimler'di. Bu kapsamda; mevsimlik tarım işçilerine, doğal afetlerden zarar gören insanlara, ve mültecilere odaklandık. Birbirinden farklı sebepleri olsa da sorunlarının ortak olduğunu fark ettiğimiz insanlar için bir çözüm arayışına girdik. Hepimizin ortak fikri, bu durumda kalan insanların; hayat standartlarının altında kalmayıp aileleriyle birlikte daha iyi şartlarda yaşama haklarının olmasıydı. Bu yüzden kalacakları mekanların daha kaliteli çevreye, iyi altyapıya, hava şartlarına ayak uyduran bir strüktür sistemine ve belki daha fazlasına karşılık vermeliydi. Ben de atölye kapsamında, kendi köyümde yaşayan Roman bir aileden yola çıkarak, göçebe yaşayan insanlara bir yaşam birimi önerdim. Geçici olarak geldikleri köyümüze, seneler içinde kalıcı olan Roman aile bu sene belki de tekrardan göç etmek zorunda kalacaktı. Ben de bu ihtimal üstünden ilerlemeye karar verdim. Eğer göç ederlerse, bu sefer arkalarında bıraktıkları çadırdan kalan bir kumaş parçası veya bir örtü değil, masif 4 duvar olacaktı. Ve bu dört duvarı yanlarında götürme şansları yoktu. Acaba, şansları olsaydı kendi yarattıkları konfor alanını her haliyle yanlarında götürmek isterler miydi? Ve isterlerse, bu nasıl gerçek olurdu? Bu soruya benim cevabım, '**kapsül**' yaşam alanları oldu. Yaşarken mahremiyetin olduğu ve güvende hissettiği kapsül ile

birlikte, zorunda kaldığında veya istediğinde göç edebilirdi. Belki böylelikle, duygusal ve fiziksel yükü de azalabilirdi. Ve arkasında bir kalıntı bırakmadan, tam olarak hayata devam edebilirdi.

O zaman 1000 yıl sonra, 'geçiciliğin' kalıntısı olur muydu?..

Ronay Barış Civas: Bu çalışma Edirne kentinin Keşan ilçesine bağlı Çamlıca koyunun kıyısında yaşamakta olan Romanların yerleşimini ele almaktadır. Çocukluğumun yaz aylarında sık sık bulunduğum bu köyde kendimi bildiğimden beri Romanların göçebe yaşantısına tanık olmuştum. Romanlar köy halkına işlerinde yardımcı olup geçinebilecekleri parayı kazanma amacıyla geçici olarak yaz aylarında koyun dışına doğru, okulunu geçtikten sonra ve mezarlığının tam karşısında ki tepede çadırlarını kurmaktadırlar. Bu atölyede Romanların buldukları çevrenin doğasından faydalanan (kozalak toplamak ve bununla ısınmak aynı zamanda satıp para kazanmak gibi), onu bir yer olarak benimseyip hep orada olmayı tercih eden fakat mimari açıdan kalıcı bir yer kurmayı talep etmeyen aynı zamanda köy halkına işlerinde yardımcı olan yaşantılarına değindim. Bu durum bana geçici toplu yerleşimlere karşı farklı bir bakış açısı kazandırdı. Geçici ve kalıcı arasında olma durumu aslında bir «yer» oluşturabiliyordu...

Tunç Alp Kasım:Evin Halleri atölye çalışmaları bünyesinde, Herkes için Mimarlık Derneği ve Kerem Erginoğlu'nun düzenlediği Uçsuz Bucaksız Azınlık 2 Atölyesi, Geçici Toplu Yerleşimler grubu içinde yapılan bu çalışmada Giresun ilindeki Çanakçı ve Bulancak İlçelerindeki çeşitli bölgelerden gelen farklı etnik gruplardaki mevsimlik tarım işçilerini ve yaşantılarını ele aldım.

Küçüklüğümünden beri her yaz babaannemi ziyarete etmek için gittiğimiz Giresun'da fındık hasadı dönemine tanık oluyordum.Yaklaşık 15 yılı kapsayan bu süreçte yıllar geçtikçe değişen ihtiyaçlar ve bunun sonucunda değişen mevsimlik işçi profili ve çalışma dinamiklerini gözlemledim. Özellikle 2011 ve sonraki yıllarda kentlerimizde bir çok milletten insan yer aldığına ve bu insanların mevsimlik işçi veya hizmet sektöründe yoğun olarak çalıştıklarına da tanık oluyoruz. Çalıştıkları yerlerdeki sosyal entegrasyon problemi ve grupların birbirinden şikayetçi olma durumunu çeşitli zamanlarda ve çeşitli yerlerde gözlemledim. Bu farkındalık ve merak ile, Romanya'da şehircilik eğitimi alırken, hizmet ve tarım sektörlerinde çalışanların profilini inceleyince Romanların hizmet sektöründeki emek yoğun işleri yaptığını, Rumenlerin, onlar hakkında bazı konulardan dolayı şikayetçi olduğunu anladım.

Bu üç deneyim ve gözlem sonucunda mevsimlik işçiler hakkında bir çalışma yapan Uçsuz Bucaksız Azınlık 2 Atölyesi, Geçici Toplu Yerleşimler grubu içinde çalışma konusunda çok heyecanlandım.

Atölye kapsamında çeşitli illerdeki mevsimlik işçi faaliyetlerini ve yaşamlarını araştırırken mevsimlik işçilerin yaşamlarına tanık olduğum yer olan Giresun'u araştırmak istedim. Giresun ili örneğini incelediğim zaman karşımıza diğer bölgelerde olduğu gibi yerleşim yerlerinden uzak, kendi çadırlarında kalan mevsimlik tarım işçileri çıktı. Buna ek olarak, mevsimlik işçilerin 'tam' adı verilen yapılaşma amacı ahır veya depo gibi izbe yapılar olan küçük yerleşim kümeleri içinde konumlanan tarla sahiplerine ait mekanlar da ilkel şartlarda barındıklarını da gözlemledim. Tam genellikle 12 metrekare boyutunda olup ortalama sekiz kişi kalabilmektedir. Kullanılma amacı olarak mevsimlik bir döngü içindedir. Yani kışın depo ya da ahır görevi gören bu yapılar fındık hasadı zamanı mevsimlik işçilerin konakladığı yere dönmektedir. Yapı malzemeleri bakımından incelendiğinde ise briket, taş, beton, ahşap, tuğla gibi çeşitli malzemeler kullanılmaktadır.

Atölye süreci boyunca yerleşim yerlerinden uzakta kalan işçiler hakkında yerel halkın olumsuz görüşlere sahip olduğu ama hasat işlemi için onlara ihtiyaç duyduklarını anladım. Bunun nedenini araştırırken 'mevsimlik tarım işçilerinin yerleşim yerlerinden uzakta, yerel halkla etkileşimde bulunmayan izole bir biçimde yaşamaları bu olumsuz görüşleri arttırabilir mi?' gibi konular hakkında fikir alışverişi yaptık.

Tamda barınan mevsimlik tarım işçilerinin çalışma saatleri dışındaki vakitlerini yerel halk ile iç içe geçirdikleri için atölye kapsamında şu soruyu araştırmak istedim: Tamlarda konaklayan mevsimlik tarım işçileri, yerleşim yerlerinden mekânsal olarak dışlanmadığı için, sosyal olarak bölgeye ve yerel halka daha kolay entegre olabilir mi? Bu soru kapsamında yerel halkın daha önceki deneyimlerinden, kaymakamlık yetkililerinden ve literatür çalışmalarından bu konu hakkında edindiğim bilgiler tamın mevsimlik işçilerin sosyal entegrasyonuna katkı sağladığı şeklindeydi. Ancak bazı bölgelerde mevsimlik işçilerin yerel halkla iç içe yaşaması mevcut olan sorunların artmasına ya da yeni sorunların ortaya çıkmasına yol açabilmektedir. Ortaya çıkan sorunların farklı nedenleri olsa da genellikle iki neden yaygın olarak görülmüştür: Mevsimlik işçiler ile yerel halkın etnik kökeni ile ilgili çatışmalar ve tamların teknik altyapılarının yetersizliği sonucu ortaya çıkan kirliliğin yerel halkı rahatsız etmesi. Karşılaşılan bu iki sorunun çözümünde mevsimlik işçilerin etken olarak yer alamayacağı görülmektedir. Bu sorunlar mevsimlik işçilerin sosyal entegrasyonu konusunun sadece mekan seçimi ile çözülecek bir konu olmadığını çeşitli ölçekteki kurumlar ve politikalarla desteklenmesi gerektiğini anlatmaktadır.

Büge Yaman: Evin Halleri Atölye serisi kapsamında, Herkes İçin Mimarlık ve Kerem Erginoğlu'nun düzenlediği Uçsuz Bucaksız Azınlık 2 Atölyesi, Geçici Toplum Yerleşimleri grubunda “geçicilik, kalıcılık ve aidiyet” kavramlarını ele aldım. Covid sürecinde evlerinde kalmak istemeyen sağlık çalışanları, farklı geçici konaklama mekanlarına yerleştiler. Sürecin başlarında durumu ciddi olmayan hastalar, virüsten korumak için taburcu edildiler ve bu yüzden hastanelerin bazı katları boşaltıldı. Bazı sağlık çalışanları ise devlet yurtları, sağlık çalışanlarına hizmet verene kadar hastanelerde bu alanlarda konaklamaya başladılar. Devlet yurtları, sağlık çalışanlarının ve yurt dışından gelen kişilerin geçici konaklamasına açıldığı zaman sağlık çalışanları yurtlara yerleşmiştir.

Gündelik hayatında sabit bir yaşam alanı olan sağlık çalışanları birkaç aylık konaklama alanlarını kişiselleştirmemişlerdir. Sadece uyuyabilecekleri alanlar olarak görmüşlerdir.İsviçre’de evsizlerin gününbirlik konaklayabilecekleri yapı, La Marmotte kuruluşu tarafından idare edilmektedir. Herhangi bir sürekli konaklama mekanına sahip olmayan kişiler, rezervasyon ile sadece bir gün konaklayıp, sabah bütün eşyalarını toplayarak çıkıyorlar. Eğer bir gün daha konaklamak istiyorlarsa tekrar gelip tekrar yerleşiyorlar. Hastaneye ve yurda yerleşen sağlık çalışanlarının aksine her gün bütün eşyalarını çantalarından boşaltıp mobilyaların yerlerini değiştirerek mekanları kişiselleştiriyorlar.

Geçici Toplum Yerleşimleri Atölyesi kapsamında geçici yerleşim mekanlarını birçok farklı perspektiften ele aldık. Tek bir kullanıcı profilini değil birçok kullanıcıyı düşünerek, bu durumda kalan insanların hayat standartlarını nasıl yükseltebileceğimizi tartıştık. Bense “Geçicilik ve kalıcılık kavramı herkes için aynı şeyi mi ifade eder? Bir gün mü geçicidir? Bir ay mı? Bir yıl mı?” sorularına cevap aradım. Mevcutta yerleşik hayata sahip olan birey ile belirli bir yere sahip olmayan bireyin, geçicilik ve kalıcılık kavramları aynı değildir. Yerleşik hayatı olan birey için geçici belki de bir yılken, yerleşik hayatı olmayan bir birey için bir gün bile kalıcı olabilir. Bu kavramlar kullanıcıya göre değişiyorsa, kullanıcının mekandaki ihtiyaçlarının da değiştiği anlamına gelir. Çünkü tekrar aidiyet kavramını ortaya çıkartır. Tekrar tekrar gördüğümüz nesnelere, mekanlara, kişilere ait hissederiz kendimizi. Yerleşik hayata sahip bireyin hayatında geçici toplum yerleşkeleri yeterli tekrara sahip değildir. Bu yüzden bu bireyler kendilerini geçici yerleşim yerlerine ait hissetmezler. Ancak belli bir yere sahip olmayan kişilerde durum biraz farklıdır. Çünkü bu sefer geçiciliğin kalıcılığı söz konusudur. Geçicilik sürekli olarak tekrar eder. Bu bireyler bir gün konakladıkları mekanlara bile aidiyet hissederler. Kalıcı, geçici mekanı sadece uyuma mekanı olarak görürken; geçici, geçici mekana çok daha fazla anlam yükler ve mekan ile çok daha fazla

ilişii halindedir. Dolayısı ile bu mekanların da bu ihtiyaçlara göre şekillenmesi gerekmektedir. Kalıcı bireyin geçici konaklama alanı için sadece uyku kabini yeterli olabileceken, geçici birey için daha fazla etkileşime geçebileceği bir mekan gereklidir.

Miray: Atölye hazırlama aşamasında ve süresince bildiğim ve deneyimleme şansını bulduğum şehirlere veya topluluklara odaklanmaya çalıştım. Bunun nedeni üzerine konuştuğumuz konuyu daha iyi anlamak ve bir fikir sahibi olmaktı. Üzerinde bir fikir sahibi olduğum şehirlerden biri ise Rennes.

Fransa'nın batısında bulunan bu şehirde 5 sene boyunca yaşadım ve okudum. İster istemez, bu süre zarfında şehri ve değişimlerini gözlemlene fırsatım oldu. Çalışmam bu nedenle Rennes'de bulunan bir geçici toplu yerleşimi ele almaktadır. Bu mekan birkaç aydır Fransa'ya göç etmiş bir grup insanı barındırıyor. Jean Pierre Laloy adlı Fransız mimar tarafından çizilen bu bina aslında büyük bir hastane merkezinin içinde yer alıyor. Uzun süredir boş olan bu binayı, 5 sene önce gayrimenkul işlemi yapmayı düşünen belediye satın aldıktan sonra boş ve atıl bir durumda bırakır. Özellikle Rennes'de evsizlik sorunuyla mücadele eden bir grup eylemci bu durumu fark eder ve bu binayı evsiz göçmenleri yerleştirmek için ele geçirirler. Belediyeye ait bu eski hastaneyi işgal eden göçmenlerin bir kısmı, başka bir göçmen kampı, Rennes'in sanayi bölgesindeki eski bir depodan göç ederler. Bu sakinlerin daha önce de bir park kampında ikamet ettikleri biliniyor. Binayı ele geçirdikleri günden bu yana çoğunlukla Arnavutluk ve Afrika kıtasından gelen yedisi çocuklu olmak üzere 60 civarında göçmen buraya yerleşir.

Benim bu bina ile tanışmam yakın bir arkadaşımın bu grubun üyesi olması sayesinde oldu. Bu grup 14 Ekim 2018 de bir grup göçmen ve insanın sokaktaki endişe verici sayıda insanın bulunmasına baş kaldırmasıyla kurulur. Yetkililerin hareketsizliği hatta bir şekilde barınma çaresi bulunmuş insanları yerlerinden etmesiyle birlikte, şehirde yüzlerce ev ve binanın boş ve atıl halde bekletildiğinin farkında olan bu insanlar göçmenlere geçicide olsa yerleşim yerleri bulmak isterler. Boş olan bu mülkleri basit bir şekilde yaşanır hale çevirip evsiz insanlara barınak kurmak ne kadar zor olabilir ki aslında? Bu grup tam da bunu ispat etmek için öncelikle Rennes'de bulunan boş binaları ve onların sahiplerini bulmaktan, daha sonra kilitlerini açmaktan, elektrik, su durumunu kontrol etmekten ve birkaç gündür orada olduklarını kanıtlamaktan sorumlu gönüllülerden oluşmakta. Binaları evsiz göçmenlere açıp, onlarla birkaç toplantı gerçekleştirip, kendi kendileri yönetebilmeleri için çekilmek isterken. Bugünlerde her hafta toplantıları sürdürmekte. Sakinlerden desteklerini eksik etmeyip ara ara yerleşimde ki kriz yönetimleri için de bir ara geliyor. Onca

insanın sorumluluğunu alan bu grup aslında yetkililerin yapması gereken işleri yapıyorlar. Ve bunları her gün farklı bir kuruluşa, farklı bir yetkiliye karşı savaş vererek yapıyorlar.

Atölye sürecinde gerçekleştirdiğim bu araştırma beni birçok yönden bilinçlendirdi. Bunlardan en önemlisi de yer ve zaman değişmeksizin her insanın bir şekilde konut hakkı olması ve aileleriyle birlikte daha iyi şartlarda yaşama haklarının olmasıydı. Atölyenin bitiminden sonra hala araştırmak istediğim ve cevaplamak istediğim bir soru var; hala sokaklarda binlerce insan yaşıyorken, kentlerin sahip olduğu boş mülklerden faydalanarak niye yetkililer bir çalışma yürütmüyor ?

Zeynep Seda Atlı: Geçici Toplu Yerleşimler grubuna ait bu çalışmada ben de Elazığ Depremi sonrası burada neler olduğunu, yıkımları ve konteyner kentleri inceledim. Yıkımlara bakınca bir mahallenin neredeyse tamamen yıkıldığını şehir içinceyürürken bile görebiliyordum. Bazı evlerin balkonlarında çamaşırlarının asılı kalması, bir mahallenin komple değişime uğrayacak olması, insanların anıları...Daha sonra uydudan yıkım yapılacak bölgelere bakınca bu kadar büyük alanların olması beni şaşırttı.

Bu dönüşüm karşısında tabii ki insanlar geçici olarak bir mekana ihtiyaç duyuyordu.Kışın en soğuk günlerinde insanların çadırda kaldığını görünce(şehrin her köşesinde) depremi zararsız atlatanlar olarak bizi de psikolojik olarak zorluyordu.

Sonra konteyner kentler kuruldu.Bunlar şehrin çok dışında ve iki ayrı uçta bulunuyor.Orayı ziyaret ettiğimde kutu kutu modüllerle adeta ölü bir yerleşim yeriydi.Bu modüller tam karşılıklı yerleştiği için mahremiyet konusunda problem oluşuyor yazın sıcak günlerinde daha da sıcak olan konteynerlarla insanların terk etmek istediği mekanlardı.Konteynerların aralarındaki alanlara sokak isimleri verilmişti burada birkaç kişi dışında kimse yoktu.Kendimi o insanların yerine koyunca da mevsimlik işçi veya depremzede hangi amaçla kullanacaksam o mekanı diğer insanlardan tamamen izole olarak değil bir şeyler paylaşabileceğimiz ortak alanlarımızın olmasını da isterdim. Hayatımın neredeyse bir yılının ve “zor” olacak bu döneminin geçici de olsa sadece yaşamımı sürdürmekten ibaret olmayan bu zorlukları beraber aşabileceğimiz mekanlar olmasını dilerdim.

Sadece insan bazlı düşünmek de yeterli değildi. Herhangi bir doğal afet karşısında hayvanlara ne olacaktı? Bir çadır onları koruyacak mıydı? Veya bir yangında kendi kaderlerine mi terk edileceklerdi?

İrem Yaşar: Atölye sürecinde, lokasyonlarda ve çeşitli toplu yerleşim sakinleri için, atölye sürecinde irdelediğimiz, kullanıcıların mekandan beklentileri, mekana yaklaşımları konusunda farklı deneyimler sunmayı amaçlayan “bağsız ve zamansız” bir öneri sundum. Önerim atölye boyunca diğer katılımcılar tarafından incelenen geçici yerleşimler ve kullanıcılarının mekân yaklaşımları incelenmiş ve karmaşık, yeni bir teknolojiyle onları ürkütmek yerine; alışkın oldukları “kendinyap” strüktür ile benzer bir strüktür üzerine çalışılmış, örneklerde sıkça görülen basit asma-germe sistemler ile Pritzker Ödüllü mimar Frei Otto’nun Münih Olimpiyat Stadyumu örneği arasında ilişki kuran bir çadır sisteminden oluşuyordu.

“Geçici Yerleşkeyi Zeminden Koparmak “ isimli önerimde, belirleyici 4 temel unsur vardı; bağlam, malzeme, sistem ve kullanıcılar. Bağlam, geçicilik meselesinin derinlerinde indiğimizde ve “geçici yerleşkeleri tercih eden insanların bu davranışlarının sebebi nedir?”, “geçici-kalıcı olan nedir?” diye sorduğumuzda büyük ölçüde belirleyiciydi. Geçici yerleşke kullanıcıları için aslında barınma eylemini, tek bir yerde bulunup koşullarını geliştirmek üzerine değil, koşulların uygun olduğu yerde koşullar devam ettiği sürece kalarak kurdukları yöntemle devam ettiriyorlardı. Bu durum da aslında bağlamı kullanıcıların zihninde “geçici” kılıyordu.

Malzeme ise bu yerleşkenin; taşınabilir, geçici, kullanıcı tarafından kolayca inşa edilebilir ve bu sebeplerle hafif olması konusunda oldukça etkili bir unsurdur. Bu insanlar dışarıdan bir yardım veya hizmete ihtiyaç duymayacak şekilde, kendi çadırlarını kurup takıyor, özgürce üzerinde değişiklik yapabiliyorlardı. Bu yüzden de onları uzun sürede, maddi ve fiziksel güç ile inşa olabilen sistemler ile bir zemine bağlamak yerine olabildiğince hafif ve taşınabilir bir sistem sunmak ve bu sistemin kurulumunu, koşullarını onlar için olabildiğince ulaşılabilir ve konforlu hale getirmek daha uygun bir öneri olacaktır. Burada temel bir asma-germe sistem, dikmeler ve örtüler ile sağlanırken, örtünün altında döşeme ve bölücü elemanları örtünün bulunması istenen yöredeki ulaşılabilir malzemelerle oluşturmak, temel malzeme kararıydı .

Bu sistemi, ana döşemenin zeminden kopup yükselmesini sağlayan bir mikro kazık temel sistemi ile dikmeler üzerine yerleştiriyor ve daha sonra bu dikmelerin yer yer farklı ölçülerde yükseldiğini ve membran örtünün basit çadır mantığıyla bu dikmeler üzerini örtüverdiğini, daha sonra bu dikmelere çeşitli döşemelerin takılmasıyla farklı kotlarda, farklı kullanımlara uygun mekânları oluşturduğunu görüyoruz. Döşemeler mutfak, ıslak zeminler gibi temel birimlerin dışında olabildiğince esnek hareket edebiliyor. Bu örtünün kesitleri ile asma-germe sistemler ve hafif strüktürler üzerine çalışan Pritzker ödüllü mimar Frei Otto’nun Münih Olimpiyat Köyü gibi işleri, büyük referans sağlıyor. İki sistem de aslında aynı temel prensipler üzerine kurulu. Otto’nun

strüktürleri geçicileştirmek ve bu sebeplerden ötürü hafifletmek üzerine kaygısı aslında atölye sürecinde sürekli bahsi geçen mevsimlik işçiler, afetzedeler, zorunlu göç mağdurları gibi grupların hızlı, esnek ve özgür mekan ihtiyaçlarını yanıtıyor ve dolayısıyla bu mekan arayışında rehberlik ediyor.